

Міф, міт (з давньогр. μῦθος — слово, переказ, оповідь) — багатозначний термін.

Значення терміна

1) Архаїчне сакральне передання, що транслює давні уявлення певного *етносу* (спільноти, культури, релігії) про генезу Всесвіту, людини, богів тощо, описує походження, сутність, порядок природних і соціальних явищ. Пов'язане з персоніфікацією світу *надприродного*. Істинність міфу утверджується через авторитет *традиції*, ритуальну практику та емоційну переконливість символічних образів. Сукупність міфів певного етносу, культури чи релігії становить *міфологію*.

2) У літературно-художньому розумінні — а) форма *нарративу*, що походить з усної традиції та відзначена стабільністю *сюжетів, мотивів і образів*, пов'язаних із релігійними та космогонічними уявленнями; б) специфічний спосіб художнього мислення, заснований на *символізації*, узагальненні та моделюванні дійсності через універсальні прообрази (*архетипи*). Зазнає у процесі історичного розвитку численних інтерпретацій і трансформацій.

3) У соціальному розумінні — стійка, емоційно навантажена система ідеологічних уявлень, яка надає певним *ідеям*, подіям чи постатям особливого символічного статусу, трансформує їх на об'єкти *віри* чи *культу*.

4) У *семіотичі* — вторинна *знакова система*, специфічний спосіб інтерпретації мови та форма означування, а також особливий механізм *комунікації*.

5) У *масовій свідомості* — поширене, спрощене, часто хибне уявлення про дійсність, стихійно чи цілеспрямовано розповсюджене, що сприймають на віру без критичного осмислення, як даність.

Генеза змісту поняття

Давньогрецьке μῦθος у архаїчний період (до 6 ст. до н. е.) позначало промову, слово, оповідь у широкому семантичному полі, без *конотації* вигадки чи протиставлення раціональному знанню. У ту добу «міф» і «логос» (грец. λόγος) співіснували як рівноправні модуси мовлення. Міфологічне світосприйняття

ґрунтувалося на *синкретизмі* — нерозчленованій тотожності *суб'єкта* й *об'єкта*, предмета та *знака*, істоти та її імені. У межах такої свідомості відсутні абстрактні *поняття*: вона оперує конкретними, персоніфікованими образами, де кожен *персонаж* символічно репрезентує фундаментальні смисли *буття*. Цей тип мислення є емоційно насиченим, орієнтованим не на раціональну аргументацію, а на віру, колективне переживання та безпосереднє відчуття реальності. Міф постає як «жива дійсність» — чуттєва, онтологічно вкорінена й наділена внутрішньою правдою, яка допускає прорив *сакрального* у повсякденність.

У класичну епоху «міф» почали протиставляти «логосу» (розуму, здатності до логічного мислення) як вигадану розповідь, що не має опори на доказове знання. Таку зміну зумовила критика міфології з боку *досократиків*, які виступали проти антропоморфних богів *Гомера* та *Гесіода*. Водночас започатковано тенденцію до алегоризації (пошуку прихованого смислу) та раціоналізації міфу. Значну роль відіграв *Платон*: у його системі логос постав інструментом діалектичного сходження до *істини*, тоді як міф — специфічним способом репрезентації трансцендентних аспектів буття, які неможливо довести раціонально. Хоча у «Державі» Платон піддає традиційні наративи етичній критиці за «недостовірність», він водночас створює власні філософські міфи як дидактичні моделі. *Арістотель* у «Поетиці» остаточно формалізував це поняття, потрактувавши міф як упорядковану структуру подій, що становить композиційне ядро драматичного мистецтва.

У латинській традиції античного Риму термін «міф» не отримав прямого *еквівалента* й був частково заміщений поняттям «*фабула*» (*fabula* — оповідь, байка), яке згодом закріпилося в європейському лексиконі.

У середньовічній християнській *парадигмі* античний міф зазнав радикальної *десакралізації*. Його трактували як морально-дидактичну *алегорію* або вигадку, позбавлену релігійної істинності. *Отці церкви* (зокрема *Аврелій Августин*) застосовували евгемеричне (див. *Евгемеризм*) тлумачення, згідно з яким язичницькі боги — це або реальні історичні постаті, що згодом були обожнені, або демонічні сили.

В епоху *Відродження* відбулася естетична реабілітація міфу: *гуманісти* (Ф. *Петрарка*, Дж. *Боккаччо*) відновили інтерес до міфології як джерела філософської мудрості. М. *Фічіно* та представники Флорентійської академії розглядали міфи як символічні коди, що відображають космічну ієрархію. Проте у 17 ст., з утвердженням *раціоналізму*, міф знову піддають гострій критиці. Б. *Фонтенель*, застосувавши порівняльно-історичний метод, пояснював міфи як результат когнітивної обмеженості та схильності первісної людини до антропоморфізації природи. Це знаменувало перехід до світського, еволюційного розуміння міфології як «дитинства людського розуму».

Хоча лексему «міф» епізодично фіксували в латинських трактатах з 14 ст. (переважно для позначення алегоричних байок езопівського типу), її повноцінне повернення до наукового обігу як категорії *пізнання* відбулося в добу *романтизму* (кін. 18 — поч. 19 ст.). Зокрема, Й. Г. *Гердер* заклав основи антропологічного розуміння, трактував архаїчний *епос* як символічну об'єктивацію національного духу.

Подальшу еволюцію *античної літератури* супроводжувала раціоналізація, етична обробка та естетизація переказів. Це маркувало поступовий перехід від міфу як живої сакральної дійсності до художньо-рефлексивного інструменту освоєння світу.

Упродовж 19 ст. термін остаточно закріпився в науковому апараті *філології*, *етнографії* та *порівняльного релігієзнавства*.

У 20 ст. він зазнав подальшої семантичної експансії в межах *структуралізму*, *психоаналізу*, *феноменології* та *культурної антропології*, де міф трактували як особливий, історично й культурно обумовлений стан *свідомості*. Він постав як багатовимірне явище, що поєднує діахронічний (генетичне походження культурних форм) та синхронічний (актуальна інтерпретація дійсності) аспекти; специфічний тип *світогляду* (а не лише архаїчна форма знання), де знання, релігійні вірування та *соціальні норми* перебувають у стані первісної синкретичної єдності.

У сучасному повсякденному *мовленні* та *масовій комунікації* термін «міф» часто вживають у редукованому значенні як синонім ідеологічної маніпуляції,

помилкового уявлення або соціального *стереотипу*. Це співіснує з хибною тенденцією ототожнювати міф винятково з античною спадщиною. Водночас у сучасній культурі триває процес *реміфологізації*: міф втрачає роль первинної форми пізнання, але посилює своє значення як психологічний та мотиваційний механізм у *політиці, рекламі* та мистецтві. У цьому контексті міф переорієнтовується з пояснення законів природи на інтерпретацію соціальних смислів та емоційного досвіду людини.

Формування універсальної дефініції міфу ускладнює багатовимірність його природи та функцій, а також залежність інтерпретацій від методологічних парадигм.

Природа і сутність міфу

Міфологічна свідомість є визначальною ознакою архаїчної стадії розвитку людства, а міф — головним сенсотвірним чинником культури. Міфологія виникає на дорациональному етапі освоєння світу, апелює до безумовної віри та володіє власною внутрішньою логікою. Давня людина через міф розв'язувала фундаментальні питання: про улаштування світу, причини життя і смерті, витоки *добра і зла*, походження власної спільноти, етносу. Міф допомагав долати метафізичний страх; вибудовував порядок, що регулював минуле та майбутнє; втілював нагальну потребу в поясненні реальності та збереженні звичного порядку речей через систему *ритуалів* (із якими пов'язаний генетично); структурував базові *ідентичності*.

Головні сюжети архаїчних міфів — універсальні, повторювані в географічно й культурно віддалених *цивілізаціях* (напр., відомо понад 150 версій міфу про *Всесвітній потоп*, детальніше див. у статті *Міфів типологія*). Зміст *космогонічних міфів* завжди корелює з домінантним способом життя спільноти: у землеробських культурах вони зосереджені на циклах родючості, у кочових — на пастуших практиках, у мисливських — на походженні тварин тощо. Для міфу характерне ототожнення *тенези і сутності*: пояснити явище означає розповісти про його походження. Саме тому міфологічні оповіді мають виразний етіологічний характер — пояснюють сформований *рельєф*, небесні

світила, *соціальні інститути*, культурні практики як результат дій богів, героїв або предків у «початкові часи».

Міфологічна свідомість вибудовує власну систему темпоральних координат. У цій системі час сприймають як циклічний, де події минулого актуалізуються в теперішньому через обрядову дію. Міфологічний час відокремлено від емпіричного (лінійного) часу плинності, він існує як особлива епоха першотворення, що має сакральний статус і є нормативним взірцем для будь-якої людської діяльності (див. *Хронотоп міфологічний*).

Історично міф це спроба створення цілісної *картини світу* на інтуїтивно-образному рівні. Міф узагальнює емпіричний досвід і компенсує обмеженість знань уявними конструкціями — своєрідна «гіпотеза», що сприймається носіями як самоочевидна істина. Поряд із тим міф залишається неререфлексивним, оскільки несумісний із раціонально-критичним аналізом і «тримається» на емоційній переконаності. Авторитет міфу забезпечує його здатність репрезентувати себе як єдино можливу модель світу (а не доказовість, раціональна аргументація). Навіть після *десакралізації* міф продовжує латентно впливати на *соціум*, залишається невідрефлексованою схемою сприйняття, що структурує етнічну *самосвідомість*.

Первинні міфи виникли в дописемних культурах і передавалися усно хранителями традиції (старійшинами, *жерцями*). Сам акт переказу був актом відтворення міфічної реальності. Процес фіксації та систематизації міфів зазвичай свідчить про втрату ними сакрального статусу та трансформацію міфології на об'єкт літературної чи філософської *рефлексії*.

Автентичний міф — результат тривалого колективного розвитку, а не індивідуальний твір, тому сучасна наука може лише реконструювати його з різним ступенем вірогідності.

Особливості міфу

Міф назагал оперує просторово-образним, дораціональним типом мислення, що забезпечує його глибинну вкоріненість у фундаментальних структурах людської *психіки*. До міфологічного матеріалу неможливо вповні застосувати

норми *формальної логіки*; натомість йому притаманна специфічна наративна структура, виражена через *символи*, що структурують екзистенційний досвід. Особливу роль у розумінні міфу відіграє його генетичний зв'язок із *мовою*. Згідно з лінгвістичною парадигмою, міф є іманентним *слову*, оскільки саме мова стає первинним інструментом міфопоетичної *об'єктивації* світу.

Синкретизм архаїчної свідомості, за якого *індивідуальність* не відокремлює себе від природного та соціального середовища, зумовлює тотальну *персоніфікацію* довкілля: природні об'єкти наділяють психікою, інтенційністю та розумністю. Звідси — розвинений зовнішній *антропоморфізм*. Водночас спостерігають і зворотню проєкцію — наділення міфічних пращурів ознаками *фауни*, що породжує уявлення про їхню зоантропоморфну природу. Космічні сили часто трансформовано на фантастичні образи з гіперболізованими властивостями (гігантизм, багаторукість).

Специфічною рисою міфу є єдність бажаного та дійсного, ідеї та образу. У межах міфологічного *дискурсу* форма і зміст іманентно тотожні: символ не лише репрезентує об'єкт, а онтологічно збігається з ним. Глибокий зв'язок міфу з мовою виявляється в онтологічній значущості імен, буквальний зміст яких часто слугує ключем до його символічної структури (проте смислове багатство міфу часто виходить поза межі природної мови). Це формує особливий тип «міфологічної логіки», де *причиново-наслідкові зв'язки* заміщено асоціативними (за аналогією чи суміжністю), а світ постає впорядкованим поза законами формальної логіки. На зв'язках за суміжністю, за Дж. Фрейзером, формується контактна *магія*, а на асоціаціях за аналогією — імітативна (гомеопатична).

Водночас згідно з аналітичною психологією К.Г. Юнга *міфотворчість* значною мірою постає як продукт «*колективного несвідомого*» — результат стихійної фантазії, що спирається на реальні інтенції спільноти: очікування, страхи та надії. Міф, отже, стає опредметненням колективних *фобій* і соціально значущих уявлень; не лише способом переживання, а й завершеною, самодостатньою системою інтерпретації дійсності.

Згідно з концепцією М. *Еліаде*, міфи реконструюють «священну історію» — оповідь про те, як речі постають із небуття і набувають статусу реальності. Ця

«історія витоків» слугує онтологічним *прототипом* для всього суцього. Через міф людина ідентифікує себе як істоту, інтегровану в соціум і підпорядковану встановленим нормам. Оповідючи про першопочатки, міф надає подіям телеологічного сенсу та створює «ідеальні матриці» для всіх значущих актів: від побутових ритуалів до фундаментальних соціальних інститутів (*ініціації*, шлюбу, розподілу праці, *ієрархії*), легітимізує соціокультурний лад та владу.

Міф об'єктивується в мистецтві, *архитектурі* та символіці, формуючи розгалужену мережу значень; міфопоетична мова апелює до станів, споріднених із художнім натхненням. У ширшому філософському вимірі міф постає як спосіб вираження через слово єдності незмінного буття та вічного становлення світу речей; це форма, в якій людина осмислює свою позачасову сутність крізь призму розповіді про минушість власного існування. Слова та образи міфу стають символами людського буття та діалектики життєвого шляху. На ранніх етапах соціогенезу міфологія домінує в когнітивній та соціально-регулятивній сферах, задає цілісну модель Всесвіту, впорядковує життєдіяльність колективу. Вона, за К. Леві-Строссом, структурує навколишню дійсність через систему фундаментальних *бінарних опозицій* (сакральне — профанне, космос — хаос, життя — смерть), які визначають базові ціннісні регулятиви спільноти. З часом міф трансформується на спосіб трансляції суспільного досвіду та стає основою *культу* (хоча й частково витісняється або переосмислюється релігійною *доктриною*).

Функції міфу

Функції міфу відбивають його фундаментальну роль у формуванні архаїчних і традиційних моделей світосприйняття.

Найважливішою функцією міфу є **збереження традиції** в мінливих умовах. Стійкість міфологічних конструкцій пояснюють їхньою здатністю виповнюватися новим змістом у різні історичні епохи. Навіть у десакралізованому світі міф продовжує виконувати свої базові завдання, завдяки трансформації та адаптації до нових технологічних і соціальних умов.

Теоретичне осмислення функцій міфу спирається на фундаментальні праці класиків *антропології*, *філософії* та релігієзнавства. Зокрема, Б. *Маліновський* у межах функціоналізму розглядав міф як «хартію» соціальних інститутів, інструмент *легітимації* та підтримки чинного ладу, *звичаїв* і моральних норм. Е. *Кассігер*, представник *неокантіанства*, наголошував на символічній природі міфу, вбачав у ньому особливу форму мислення, що передує логіко-поняттєвому осягненню світу та конститує саму реальність для архаїчної свідомості. М. Еліаде акцентував увагу на ритмізувальній і терапевтичній ролі міфу: через ритуал і міф про «вічне повернення» людина долала історичний час, відновлювала зв'язок із сакральним первнем і віднаходила сенс у циклічній повторюваності космічних подій. Ці концепції, сформовані переважно у 1-й пол. 20 ст., заклали підвалини для розуміння поліфункціональності міфу. До основних функцій міфу належать:

Пояснювальна (етіологічна) — пов'язана з інтерпретацією походження світу, людини, природних і соціальних явищ, а також із наданням символічно впорядкованих відповідей на базові онтологічні питання. Міфічні сюжети виконують важливу роль: переводять невизначеність і хаотичність досвіду у зрозумілу символічну модель. У сучасній суспільній свідомості це проявляється у поширенні «науковоподібних» міфів або конспірологічних теорій. Коли академічна наука дає надто складні відповіді, міф пропонує прості (напр., міфологізація *штучного інтелекту* як «цифрового божества» або теорії про «таємні світові уряди»), породжує ілюзію розуміння причиновості там, де реальність видається хаотичною.

Світоглядна функція полягає у формуванні цілісної моделі *універсуму*, в якій сполучено космологічні, антропологічні та соціальні уявлення, що визначають місце людини у світі та регулюють способи її взаємодії з дійсністю. Міф створює структуровану картину реальності, де світи богів, природи та людей перебувають у взаємозв'язку, а кожен елемент має власне визначене місце. Така модель задає людині спосіб орієнтації в бутті, визначає межі можливого й належного, формує уявлення про порядок і *хаос*, центр і периферію, сакральне й *профанне*. Натепер ця функція активно реалізується через *попкультуру*

(кіновсесвіти «Марвел», «Star Wars») та концепції на кшталт метавсесвітів. Ці системи формують цілісні моделі універсуму з власним «каноном», ієрархією та етикою. Для мільйонів людей такі нарративи стають точкою відліку, що визначає їхнє ставлення до добра, зла та технологічного прогресу. Метафора «глобального села» (М. Маклюен) у сучасному дискурсі набуває рис міфу, формує космос людини, де географічні кордони замінюються мережевими зв'язками.

Аксіологічна (ціннісна) функція реалізується через трансляцію системи цінностей і норм поведінки, які закріплюються в образах богів, *культурних героїв* і міфічних предків, набувають характеру взірців для наслідування та моральних *імперативів*. Поведінка *Прометея*, подвиги *Геракла*, образи праведних чи караючих божеств формують етичні орієнтири, окреслюючи межі дозволеного та забороненого (*табу*). Міфічні нарративи не лише описують події, а й задають моральні оцінки та застереження. У такий спосіб вони виконують функцію нормативного регулювання ще до формування розвинених правових систем. У сучасному соціумі ця функція змістилася в царину бренд-менеджменту та *соціальних мереж*. Бренди сьогодні транслують не товари, а міфи (про успіх, свободу, екологічність). Образи *культурних героїв* минулого замінили «селф-мейд-мени», «інфлюенсери» та «селебріті», чиє життя подається як взірцевий міф про успіх. Їхня поведінка стає неформальним моральним імперативом для підписників, формує систему цінностей через візуальні образи споживання та *стилю життя*.

Соціальна (інтегративна) — виявляється через здатність міфу консолідувати спільноту, забезпечувати спадкоємність культурної пам'яті та ставати основою колективної, зокрема етнічної й національної, ідентичності. Міфи про походження народу, героїчне минуле чи сакральний центр світу формують відчуття єдності й історичної тяглості. Через повторюване переказування та ритуальне відтворення міф підтримує зв'язок поколінь, створює символічний простір спільного досвіду, зміцнює соціальну *солідарність*. Таку функцію увиразнили процеси націєтворення 19–21 ст. або сучасна діяльність цифрових спільнот. Міфи про «золотий вік» нації або «героїчне минуле» консолідують

суспільство під час *криз*, дають основу націєцентричної ідентичності. Водночас інтернет-субкультури створюють власні міфології, що дозволяють індивіду відчувати приналежність до певної групи в атомізованому соціумі. Міф стає механізмом подолання соціальної відчуженості, створюючи нові форми віртуальної спільнотності (англ. digital tribalism).

Регулятивна (прагматична) — полягає в сакралізації та *легітимації* суспільних інститутів, соціальних ієрархій, звичаїв, ритуалів і правових норм (як частини первинного космічного порядку). У багатьох традиційних культурах владу правителя обґрунтовано його божественним походженням або особливим зв'язком із сакральною сферою. Така легітимація зміцнює стабільність соціальної структури та нівелює можливість її заперечення. У сучасних умовах ця функція реалізується через *політичні ідеології* та *корпоративні етики*. Політичний міф сакралізує державні інститути чи демократичні процедури, надає їм статусу «природних» і «непорушних» констант буття. У корпоративному секторі міфи про «місію компанії» та «корпоративний дух» легітимізують внутрішню ієрархію та правила взаємодії, перетворюють трудову діяльність на служіння високій міфологізованій меті. Це дозволяє *корпораціям* мінімізувати *конфлікти* та забезпечити високу лояльність персоналу через залучення до спільного сакрального наративу.

Терапевтична (психологічна) функція — здатність міфу символічно опрацьовувати екзистенційні виклики: страх перед хаосом, невідомим, стражданням і смертю. Міф сприяє стабілізації психоемоційного стану та створює відчуття смислової наповненості буття. Через образи боротьби космосу з хаосом, смерті й відродження або ініціаційних випробувань він надає *індивіду* модель переживання кризових ситуацій, де особисті страждання набувають універсального значення. У сьогоденні 21 ст. ця функція знаходить вияв у масовому захопленні *фентезі, езотерикою* та практиками саморозвитку. В умовах хронічного стресу та глобальних загроз (війни, екологічні катастрофи, епідемії) міфи про «особисту трансформацію» або «повернення до природи» допомагають стабілізувати психіку. Психологічні марафони та тренінги часто експлуатують структуру міфу про «шлях героя», розроблену Дж. Кемпбеллом,

щоб надати сенсу травматичному досвіду та обіцяти символічне переродження. Міфологічне мислення активується в екстремальних ситуаціях: коли розум безсилий перед абсурдністю буття, міф пропонує рятівні образи, які не потребують *верифікації* на істинність, але екзистенційно виправдовують життя. Крім основних, міфу також притаманні функції:

*ритмізувальна — структурування плину часу через циклічність свят і обрядів (календарні міфи про вмирання й воскресіння *божества*, аграрні ритуали або ініціаційні обряди «вписують» людське життя у космічний ритм; повторюваність сакральних подій створює відчуття причетності до вічності та долає лінійність історичного часу);

*моделювальна — прогнозування та футуристичне «програмування», що поєднуються з набором готових рецептів, прецедентів та зразків для запозичення і пропонують перевірені досвідом поколінь моделі поведінки;

*захисна (оборонна) — використання *міфологем* для обґрунтування правильності політичних рішень, відволікання від реальних криз і створення ілюзії стабільності; сприяє консервації традиційних цінностей та ідеалів спільноти;

*мобілізаційна — формування через історичні міфи комплексу емоційних збудників, що забезпечують необхідну певній політичній силі дію чи бездіяльність об'єкта впливу;

*комунікативна — роль міфу як універсального засобу трансляції інформації, цінностей і колективного досвіду, створення загально зрозумілої системи знаків і символів; використання міфу для підтримки діалогу «влада — маси» (як найефективнішого засобу пояснення суспільних дій, що не потребує аргументації);

*маніпулятивна — фіксація в суспільній свідомості продуктів міфотворення (стереотипів, іміджів, чуток), що перевантажують історичну пам'ять і в потрібний момент активують механізми психічного автоматизму.

Упродовж тривалого часу міфи виконували функцію донаукового історичного знання, ставши основою для ранніх форм *історіографії*. Вирізняють низку функцій, що зумовили спорідненість міфології з літературою (яка успадкувала

її образно-нарративні структури — сюжет, метафору, архетип), фольклором, релігією, мистецтвом, іншими сферами соціокультурної діяльності.

Література

- Armstrong K. A Short History of Myth. Edinburgh : Canongate U.S., 2005. 176 p.
- Barner W., Detken A., Wesche J. Texte zur modernen Mythentheorie. Lektüre zu soziologischen Theorien – 1. Stuttgart : Reclam, 2003. 317 s.
- Barthes R. Mythologies. Paris : Seuil, 2011. 256 p.
- Bernard G., Deschodt J-P. (direction). Mythes et polémiques de l'histoire. Studyrama, 2008. 229 p.
- Brunvand J.H. Encyclopedia of Urban Legends. W. W. Norton & Company, 2002. 560 p.
- Buxton R.G.A., Bolle K.W., Smith J.Z. Myth // Encyclopædia Britannica. <https://www.britannica.com/topic/myth>
- Campbell J. The Hero with a Thousand Faces. New World Library, 2008. 432 p.
- E. Cassirer. Le myth de l'Étant. Paris : Gallimard, 1993. 408 p.
- D'Huy J. Cosmogonies : La Préhistoire des mythes. Paris : La Découverte, 2023. 448 p.
- Eliade M. The Myth of the Eternal Return: Cosmos and History (Mythos: The Princeton/Bollingen Series in World Mythology). Princeton University Press, 2018. 232 p.
- Eliot A., Campbell J. The Universal Myths: Heroes, Gods, Tricksters, and Others. Penguin Publishing Group, 1990. 273 p.
- Frankfort H., Frankfort H.A., Wilson J. A, Jacobsen T., Irwin W. A. The Intellectual Adventure of Ancient Man : An Essay of Speculative Thought in the Ancient Near East. University of Chicago Press, 2024. 412 p.
- Galimberti U. I miti del nostro tempo. Feltrinelli, 2009. 416 p.
- Giovanni B. Il mito : uno strumento per la conoscenza del mondo. Saggio introduttivo attorno all'ermeneutica mitica. Mimesis, 2013. 150 p.
- Hinz F. Historische Mythen im Geschichtsunterricht. Theorie und Zugriffe für die Praxis (Methoden historischen Lernens). Frankfurt am Main : Wochenschau Verlag, 2023. 240 p.
- Mader E. Anthropologie der Mythen : Kultur-und Sozialanthropologie. Wien : Facultas-WUV, 2008. 264 s.
- Rauch A. Mythos im Judentum (Kleines Mythologisches Alphabet). Leipzig : Edition Hamouda, 2021. 231 s.
- Schnelle U. Der Sinn des Mythos in Theologie und Hermeneutik. Leipzig : Evangelische Verlagsanstalt, 2023. 240 s.
- Tworuschka M., Tworuschka U. Als die Welt entstand ... Schöpfungsmythen der Völker und Kulturen in Wort und Bild. Verlag Herder, 2005. 184 p.

- Vernant J.P. *Mythe et société en Grèce ancienne*. Paris : La Découverte. 2004, 252 p.
- Von Hendy A. *The modern construction of myth*. Bloomington : Indiana University Press, 2002. 386 p.
- Гатальська С.М. *Філософія культури*. Київ : Либідь, 2005. 328 с
- Дюркгайм Е. *Первісні форми релігійного життя*. Київ : Юніверс, 2002. 424 с.
- Еліаде М. *Священне і мирське. Міфи, сновидіння і містерії. Мефістофель і андрогін. Окультизм, ворожбитство та культурні уподобання* / Пер. Г. Кьорян, В. Сахна). Київ : Основи, 2001. 592 с.
- Еліаде М. *Трактат з історії релігій* / Пер. О. Панича. Київ : Дух і Літера, 2016. 518 с.
- Леві-Строс К. *Міт та значення* / Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / за ред. Марії Зубрицької. 2-ге вид., допов. Львів : Літопис, 2001. С. 446-462.
- Луцюк М.В. *Дописемна доба розвитку літератури* // Синопис: текст, контекст, медіа, 2013, № 2 – Електронний ресурс – Режим доступу: <http://synopsis.kubg.edu.ua/index.php/synopsis/article/view/44>
- Міф // *Лексикон загального та порівняльного літературознавства* / голова ред. А. Волков. Чернівці : Золоті литаври, 2001. С. 332-335.
- Міф // *Літературознавча енциклопедія* : у 2 т. / авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. Київ : ВЦ «Академія», 2007. Т. 2. С. 53-54.
- Павлюк Л. С. *Знак, символ, міф у масовій комунікації*. Львів: ПАІС, 2006. С. 89-103.
- Потебня О.О. *Міф і слово. Про участь мови в утворенні міфів. Релігійний міф / Естетика і поетика слова. Збірник*. Київ : Мистецтво, 1985. С. 192-204.
- Скуратівський В. *Міф* // *Філософський енциклопедичний словник* / Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України. Київ : Абрис, 2002. С. 386.
- Фрай Н. *Архетипний аналіз : теорія мітів* / Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / за ред. Марії Зубрицької. 2-ге вид., допов. Львів : Літопис, 2001. С. 142-172.
- Юнг К. Г. *Архетипи і колективне несвідоме*. Київ : Астролябія, 2024. 608 с.